

DZIAŁALNOŚĆ MUZEUM ARCHEOLOGICZNEGO W GDAŃSKU W 1973 ROKU

Muzeum Archeologiczne w Gdańsku w 1973 r. rozwijało następujące dziedziny pracy: 1. naukowo-badawczą, 2. oświatowo-dydaktyczną, 3. ochronę zabytków archeologicznych w terenie, 4. gromadzenie zbiorów i dokumentacji, 5. współpracę z innymi instytucjami, 6. prace remontowe i rozbudowę Muzeum.

1. Działalność naukowo-badawcza

Działalność naukowo-badawcza obejmowała dwie dziedziny prac: systematyczne badania wykopaliskowe prowadzone na terenie województwa gdańskiego, dostosowane do programu badawczego placówki, oraz opracowanie naukowe ich wyników.

Stosownie do zainteresowań naukowych pracowników Muzeum i potrzeb badawczych prehistorii Pomorza Gdańskiego główny nacisk w pracy naukowo-badawczej został położony na pogłębienie wiedzy o rozwoju osadnictwa u ujścia Wisły w młodszej epoce kamienia oraz o rozwoju kultur: łużyckiej, wschodniopomorskiej, oksywskiej i prapolskiej. Jeśli chodzi o młodszą epokę kamienia, to w odniesieniu do Pomorza Gdańskiego w dalszym ciągu daje się odczuwać brak klasyfikacji chronologicznej wytworów krzemiennych i kamiennych oraz — w mniejszym stopniu — ceramiki. Dalszych badań wymaga też zbadanie, czy na omawianym terenie mamy do czynienia z pełną neolityzacją, czy z wpływami neolitycznymi ziem ościennych i dalszych. W związku z tym Muzeum Archeologiczne w Gdańsku kontynuowało rozpoczęte w ubiegłym roku (wspólnie z Muzeum Zamkowym w Malborku) badania na stanowisku grupy rzucewskiej kultury ceramiki sznurowej w Tolkmicku, gm. loco. Prowadzący prace na tym stanowisku, mgr Jerzy Szwed, pozyskał szereg materiałów krzemiennych oraz ceramikę, które z jednej strony pozwoliły na zaliczenie badanej osady do ludności grupy rzucewskiej kultury ceramiki sznurowej, a z drugiej stanowić będą w przyszłości cenny, pochodzący z badań systematycznych, materiał do szczegółowego opracowania klasyfikacji wyrobów krzemiennych tej kultury. Zadaniem badań w 1974 r. na stanowisku w Tolkmicku było określenie granicy zasięgu badanej osady.

Ze studiami nad rozwojem grupy kaszubskiej kultury łużyckiej na Pomorzu Gdańskim wiąże się kontynuacja w 1973 r. badań wykopaliskowych na kurhanowym cmentarzysku położonym w Siemirowicach, gm. Cewice, datowanym na IV—V okres epoki brązu, oraz podjęcie badań ratowniczych

na cmentarzysku kurhanowym datowanym na ten sam czas, położonym w Niesiołowicach, gm. Stężyca, woj. gdańskie. Badania w Siemirowicach, prowadzone przez mgr Aleksandrę Szymańską, doprowadziły do odkrycia kilku dalszych kurhanów i poczynienia szeregu obserwacji nad obrządkiem pogrzebowym stosowanym przez ludność grupy kaszubskiej kultury łużyckiej. W trakcie badań w Siemirowicach pozyskano też stosunkowo liczne materiały ceramiczne i kilka wyrobów brązowych. Odkryte w kurhanach przepalone kości ludzkie przekazano do badań antropologicznych doc. dr habil. Judycie Rzeczyckiej z Akademii Medycznej w Białymstoku. Celem przyspieszenia prac nad poznaniem rozwoju grupy kaszubskiej ludności kultury łużyckiej ustalono, że Muzeum Archeologiczne w Gdańsku kontynuować będzie prace na cmentarzyskach kurhanowych w Siemirowicach i Niesiołowicach. W Siemirowicach przystąpi się do próbnego zbadania stanowiska typu osadniczego, położonego w pobliżu cmentarzyska. Ponadto Muzeum Regionalne w Lęborku przystąpi do zbadania cmentarzyska kurhanowego grupy kaszubskiej kultury łużyckiej w Paraszynie, gm. Łęczyce, datowanego na IV—V okres epoki brązu, oraz podejmie prace na osadzie współczesnej wspomnianemu cmentarzysku, odkrytej w niedalekiej od niego odległości. Badaniami tymi kierować będzie mgr Elżbieta Skarbek. W r. 1973 podjęty też został przez mgr Aleksandrę Szymańską temat pracy poświęconej skarbowi brązowym kultury łużyckiej, odkrytym na terenie Pomorza Gdańskiego i ziemi chełmińskiej. Praca ta przyczyni się do usystematyzowania chronologicznego wyrobów brązowych grupy kaszubskiej kultury łużyckiej III, IV i V okresu brązu oraz okresu Hallstatt C. Autorka przedstawi w niej poziom odlewnictwa i zlokalizuje czynne na tym terenie warsztaty odlewnicze oraz określi stopień rozwoju kontaktów wymiennych grupy kaszubskiej kultury łużyckiej z ziemiami sąsiednimi i dalszymi krajami. Warto dodać, że w roku sprawozdawczym dokonano też cennych odkryć na dalszych stanowiskach kultury łużyckiej. We Władysławowie-Chłapowie zbadano w ramach akcji ratowniczej 30 grobów datowanych na okres Hallstatt C, a w Sychowie, gm. Luzino, odkryto grób skrzynkowy, w którym stała dobrze zachowana popielnica domkowa i czerpak gliniany (okres Hallstatt C). Opracowania wyników tych badań podejmą się: mgr J. Podgórski (Chłapowo) oraz mgr B. Wiącek (Sychowo).

Zagadnienia związane z rozwojem kultury wschodniopomorskiej nadal znajdowały się w 1973 r. w centrum uwagi Muzeum Archeologicznego w Gdańsku. Szczególną wagę przywiązywano do kontynuacji badań osady halsztackiej położonej w Juszkowie, gm. Pruszcz Gd., na której w roku sprawozdawczym podczas prac wykopaliskowych pod kierunkiem mgra Janusza Podgórskiego odkryto dalsze obiekty. Ogólna liczba jam mieszkalnych, gospodarczych i produkcyjnych zbadanych dotąd w Juszkowie wynosi 312. Badania te od r. 1971 prowadzone są w ramach współpracy Muzeum Archeologicznego w Gdańsku z Instytutem Historii Kultury Materialnej PAN nad rozwijaniem badań w zakresie problemu PAN nr 37. Ludności kultury wschodniopomorskiej przypisuje się też założenie osady i cmentarzyska w Chmielonku, gm. Chmielno, badanych przez mgr Barbarę Wiącek. W pobliżu osady użytkowanej przez tę ludność w okresie halsztackim założone zostało w okresie wczesnym i środkowym lateńskim — cmentarzysko. Pozyskane w Juszkowie materiały paleobotaniczne, archeologiczne, ichtiologiczne, a także w dużej ilości fragmenty niszczących form odlewniczych

oraz ceramiki stołowej pozwolą w niedalekiej przyszłości na podjęcie próby określenia poziomu rolnictwa, hodowli, łowiectwa, rybołówstwa, a z zajęć specjalistycznych — garncarstwa i odlewnictwa. Już obecnie można przyjąć, że obserwacje poczynione w Juszkwie potwierdziły znaczną rolę hodowli zwierząt domowych, w której na plan pierwszy wybijał się chów bydła i owiec, podczas gdy hodowla nierogacizny i konia miała w tym czasie mniejsze znaczenie. Odkryta w r. 1973 duża ilość ziarn zbóż, rozpoznanych przez dr Melanię Klichowską z Zakładu Paleobotaniki IHKM PAN w Poznaniu, wskazuje na przewagę uprawy jęczmienia nad innymi gatunkami zbóż. Wspomniane fragmenty form odlewniczych przemawiają za zlokalizowaniem w Juszkwie dużej pracowni obróbki brązu. W przyszłości ułatwią także określenie rodzaju ozdób i broni wytwarzanych w juszkwskich pracowniach odlewniczych.

Badania cmentarzysk i pojedynczych grobów kultury wschodniopomorskiej prowadzone od r. 1953 przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku zmierzają do poznania kultury duchowej tej grupy, a zwłaszcza obrządku pogrzebowego i wierzeń. Pierwsze próby w tym kierunku podjął dr Leon Jan Łuka na łamach „Pomorania Antiqua” (tom 2 i 3). Wykorzystując materiały pomorskie i wyniki badań prowadzonych na stanowiskach kultury wschodniopomorskiej w innych częściach kraju, L.J. Łuka opracował monograficzne ujęcie tej kultury w Polsce dla tomu IV dzieła *Prahistoria ziem polskich* przygotowywanego przez Instytut Historii Kultury Materialnej PAN w Warszawie. Natomiast mgr Barbara Wiącek gromadzi materiały do pracy na temat rozwoju osadnictwa kultury łużyckiej i kultury wschodniopomorskiej w dorzeczu Redy i Łaby, na którym to terenie, a także w północno-zachodniej części byłego powiatu kartuskiego i w byłym powiecie puckim miało miejsce szczególne nasilenie osadnictwa przedstawicieli wspomnianych kultur; tu też należy widzieć kolebkę kultury wschodniopomorskiej. Wśród niezwykle gęstej sieci punktów osadniczych obu kultur występują stanowiska okresu przejściowego (Hallstatt C). Okoliczność ta pozwoli na bliższe opracowanie styku kultury łużyckiej i wschodniopomorskiej, przekształcenia się grupy kaszubskiej kultury łużyckiej w kulturę wschodniopomorską. Uwypukli też rolę wspomnianych rzek i morza w kształtowaniu się osadnictwa na tym obszarze.

Kulturom oksywskiej i wielbarskiej, rozwijającym się u ujścia Wisły w I w. p.n.e. i w pierwszych wiekach naszej ery, od dawna wiele uwagi poświęcali badacze polscy i niemieccy. Monograficzne ujęcie ich rozwoju w okresie późnolatańskim opublikował tuż po I wojnie światowej J. Kostrzewski. W dalszych latach wielokrotnie poruszano różne zagadnienia związane z osadnictwem Pomorza Gdańskiego na przełomie er; szczególnie licznych opracowań oczekiwał się problem etnicznej przynależności plemion zamieszkujących obszar położony u ujścia Wisły. W ostatnich latach do zagadnień tych powrócił J. Kmiecinski, opierając się w znacznej mierze na wynikach własnych badań prowadzonych na cmentarzysku w Odrach, gm. Czersk, woj. bydgoskie, i Węsierskich, gm. Sulęczyno, woj. gdańskie. Wobec niezachowania się materiałów z cmentarzyska kultury oksywskiej w Gdyni-Oksywiu, zbadanego krótko przed II wojną światową przez J. Kostrzewskiego i A. Karpińską (materiały te zaginęły w czasie wojny), duże znaczenie dla poznania kultury oksywskiej będzie miała przygotowywana do druku praca mgra M. Pietrzaka, zawierająca opis i analizę 343 grobów, odkrytych w Ruśni, woj. gdańskie.

Dążąc do maksymalnego zwiększenia materiałów dotyczących kultury wielbarskiej, Muzeum Archeologiczne w Gdańsku kontynuowało w 1973 r. systematyczne badania na cmentarzysku z I—III w. n.e. w Pruszczu Gdańskim, na którym wyeksplorowano kilkanaście grobów ciałopalnych i szkieletowych (nr 518—534), zawierających niekiedy bardzo bogate i zarazem różnorodne wyposażenie (badaniami kierował mgr M. Pietrzak), oraz rozpoczęło prace wykopaliskowe na nowo odkrytym cmentarzysku w Czarnówku, gm. Nowa Wieś Lęborska, gdzie odkryto dziesięć grobów ciałopalnych i szkieletowych (badania prowadziła studentka V roku archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Dorota Rudnicka, konsultując się z L.J. Łuką).

Na marginesie badań w Pruszczu Gdańskim należy dodać, że osadnictwo starożytne i wczesnośredniowieczne w rejonie Pruszcza rysuje się niezwykle ciekawie. W r. 1974 została odkryta na północnym skraju miasta, nad rzeką Radunia, duża osada halszacka z licznymi jamami osadniczymi. Przypomnijmy, że w odległości około 3 km od niej znajduje się odkryta w 1963 r. rozległa osada w Juszkwie, na której prowadzi się badania od r. 1966. Z okresu halszackiego oraz wczesnego i środkowego okresu lateńskiego znane są z terenu Pruszcza Gdańskiego cmentarzyska z grobami skrzynkowymi. Niezwykle intensywnie rozwijało się osadnictwo na terenie omawianego zespołu osadniczego w okresie wpływów rzymskich. Dotąd znanych jest 6 cmentarzysk kultury oksywskiej i 2 osady. W Pruszczu Gdańskim odkryto też największe z badanych dotąd przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku cmentarzysko datowane na I—III w. n.e., na którym w latach 1967—1973 zbadano ponad pół tysiąca grobów ciałopalnych i szkieletowych z bogatym wyposażeniem. Z tego czasu pochodzą też osady, w tym jedna z zachowanymi piecami do wypalania wapna. W przeciwieństwie do innych skupisk osadniczych z okresu wpływów rzymskich na Pomorzu Gdańskim, kompleks osadniczy w rejonie Pruszcza Gdańskiego rozwijał się nadal w okresie wędrówek ludów oraz we wczesnym średniowieczu.

Wzorem lat ubiegłych w 1973 r. Muzeum Archeologiczne w Gdańsku znaczną uwagę zwracało na realizację programu badań grodzisk wczesnośredniowiecznych; prowadzono prace wykopaliskowe na grodach w Lubiszewie, gm. Tczew (mgr E. Choińska), Sobieńczycach (Żarnowcu), gm. Krokowa (z ramienia Muzeum Archeologicznego w Gdańsku badaniami kierował prof. dr W. Szafrński), Owidzu, gm. Starogard Gd. (mgr A. Wapińska) i Ciepłem, grodzisko III, gm. Gniew (mgr E. Choińska). W Lubiszewie przy okazji badań grodziska datowanego na IX—X w. czyniono poszukiwania grodu z czasów, gdy osada ta była stolicą księstwa lubiszewskiego. W trakcie prac badawczych zwrócono uwagę na występowanie ceramiki z XII—XIII w. w ogrodzie plebanii. W Sobieńczycach zaś udało się dokładniej określić czas trwania grodu na VIII do poł. X w., dawniej mylnie datowanego na podstawie przedwojennych badań prof. dra A. Wrzoska na VIII—XII w. Rozwijane od lat badania nad wczesnym średniowieczem na Pomorzu Gdańskim pozwoliły na próbną rekonstrukcję obrazu dziejów regionu Gdańska w okresie przedpiastowskim. Opracowanie takie, pióra L.J. Łuki, ukaże się drukiem w tomie I „Historii Gdańska”, przygotowanym przez Zakład Historii Pomorza Instytutu Historii PAN. Natomiast mgr E. Choińska, kustosz Muzeum Archeologicznego w Gdańsku, kontynuowała w roku sprawozdawczym pisanie pracy doktorskiej o kształtowaniu się osadnictwa po lewej stronie dolnej Wisły w okresie VII—XII w., opierając się w poważnej mierze na wynikach

badan prowadzonych przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku na tym obszarze.

Szybki wzrost materiałów pochodzących z badań poszczególnych placówek pomorskich skłonił oddziały gdańskie, koszalińskie i szczecińskie Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego do organizowania corocznych spotkań mających na celu przekazywanie informacji o ważniejszych pracach wykopaliskowych i opracowaniach naukowych. Pierwsze takie spotkanie, zorganizowane przez Oddział Gdański PTAiN wspólnie z Muzeum Archeologicznym w Gdańsku, miało miejsce w Gdańsku w dniach 25—27 II 1973 r.

Spotkanie dowiodło, że tego rodzaju imprezy są niezwykle przydatne dla pracy naukowej i w związku z tym postanowiono, aby następna konferencja odbyła się w 1974 r. w Szczecinie.

W ciągu 1973 r. przygotowano do druku tom VI organu pt. „Pomorania Antiqua” o objętości 40 arkuszy oraz przystąpiono do wstępnych prac redakcyjnych nad tomem VII tej serii. Zgodnie z programem ukazał się w roku sprawozdawczym zeszyt 2 serii „Zeszyty Popularnonaukowe Muzeum Archeologicznego w Gdańsku” zawierający pracę L.J. Łuki *Wierzenia pogąńskie na Pomorzu Wschodnim w starożytności i we wczesnym średniowieczu* o objętości 4,9 arkusza. Ponadto wydano drukiem składankę w opracowaniu mgr B. Wiącek pt. *Kolekcja popielnic twarzowych* — w języku polskim, niemieckim i angielskim.

Podsumowując pracę naukowo-badawczą można stwierdzić, że była ona realizowana zgodnie z planem. Wykonane zostały podstawowe zadania w zakresie prac terenowych, opracowywania tematów i planu wydawniczego.

2. Działalność oświatowo-dydaktyczna

Muzeum Archeologiczne w Gdańsku prowadziło w roku sprawozdawczym akcję oświatowo-dydaktyczną — organizowało wystawy czasowe, objazdowe i oświatowe oraz odczyty.

W salach ekspozycyjnych Muzeum Archeologicznego w Gdańsku w r. 1973 przygotowano następujące wystawy czasowe:

1. „Rola bursztynu w pradziejach Pomorza Gdańskiego”

W maju 1973 r. otwarto na czas trwania konferencji polsko-włoskiej komisji do badania szlaków bursztynowych wystawę ilustrującą rolę bursztynu w poszczególnych okresach prehistorii i we wczesnym średniowieczu. Dla zilustrowania roli bursztynu w neolicie i wczesnej epoce brązu posłużono się zabytkami znad Mierzei Wiślanej (Świbno, Sobieszewo), kulturę łużycką prezentował krążek bursztynowy z Tolkmicka, gm. loco, i wyroby bursztynowe z okresu halsztackiego z Zachowic, woj. wrocławskie, i Bełcza, woj. leszczyńskie. Bursztyny z grobów skrzynkowych kultury wschodniopomorskiej (Łebno, gm. Szemud, Glińcz Nowy, gm. Żukowo) i towarzyszące im importy południowoeuropejskie (np. situla brązowa z Grabowa, gm. Nowa Karczma) obrazowały wykorzystywanie miejscowych złóż tego surowca we wczesnej epoce żelaza. Szczególnie liczne materiały mogły być eksponowane w gablocie dotyczącej okresu wpływów rzymskich i wczesnego średniowiecza

dzięki pozyskaniu przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, poprzez własne badania, wyrobów bursztynowych na cmentarzysku w Pruszczu Gdańskim oraz otrzymaniu w depozyt od Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN zabytków bursztynowych z Gdańska X—XIII w.

2. „Hanza w Europie”

Muzeum Archeologiczne w Gdańsku brało udział, wspólnie z Centralnym Muzeum Morskim w Gdańsku i Muzeum Narodowym w Gdańsku, w wystawie „Hanse in Europa”, zorganizowanej przez Kölnische Stadtisches Museum w Kolonii kierowane przez dra G. Albrechta. Na wystawie tej, czynnej w okresie 9 VI—9 IX 1973 r. Muzeum Archeologiczne zobrazowało za pomocą około 150 eksponatów dzieje gospodarki i kultury Gdańska X—XIII w., wykazując bujny rozwój miasta na długo przed powstaniem związku hanzeatyckiego. Rolę nauki polskiej i polskiego muzealnictwa na wystawie w Kolonii obiektywnie oceniono na łamach prasy zarówno zachodnioniemieckiej (pomijając odosobnione wypowiedzi w prasie rewizjonistycznej), jak i innych państw zachodnioeuropejskich.

3. „Polsko-egipskie prace konserwatorskie w świątyni królowej Hatszepsut”

Dzięki współpracy z Oddziałem Gdańskim Pracowni Konserwacji Zabytków w dniu 30 X 1973 r. została otwarta wystawa czasowa ilustrująca dorobek polsko-egipskiej pracy konserwatorskiej (kierowanej przez prof. dra Kazimierza Michałowskiego) nad rekonstrukcją portyku górnego tarasu, dziedzińca i półki skalnej wraz ze ścianą osłonową z zespołu budowli świątyni królowej Hatszepsut w Deir el Bahari. W sali ekspozycyjnej wystawiono barwne i czarno-białe fotografie, plany i zabytki oryginalne udostępnione przez Muzeum Narodowe w Warszawie.

Poza wymienionymi wystawami czasowymi otwarto również ekspozycję pt. „Archeologia na co dzień”, której celem było przybliżenie społeczeństwu archeologii poprzez przedstawienie metod badań i ważniejszych zagadnień z problematyki archeologicznej, a następnie wystawy: 1. „Radziecka książka archeologiczna”, 2. „Biskupin — osiedle prastłowiańskie sprzed 2500 lat” i 3. „Nowe odkrycia archeologiczne w 1972 r.” Z wystaw objazdowych czynna była opracowana przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku ekspozycja pt. „Motywy archeologiczne w sztuce użytkowej”, którą przyjęło Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Koszalinie i Muzeum Regionalne w Lęborku. W tym ostatnim muzeum zorganizowano też poprzednio wspomnianą wystawę czasową pt. „Archeologia na co dzień”.

W szkołach stopnia podstawowego w Leśniewie, gm. Puck, w Bolszewie i Gościcinie oraz Redzie, gm. Wejherowo, eksponowano małe wystawy oświatowe o tematyce pomorskiej i ogólniejszej. Natomiast w Liceum Ogólnokształcącym w Pruszczu Gdańskim otwarto wystawę zabytków pozyskanych w trakcie badań prowadzonych na osadzie i cmentarzysku z okresu wpływów rzymskich w tej miejscowości.

Jeśli chodzi o akcję odczytową, to planowanych było około 200 lekcji i prelekcji, które zamierzano wygłosić w salach muzealnych, szkołach wiejskich i klubach. Prelekcje z uwagi na brak samochodu odbywały się jednak głównie na terenie Muzeum. Wygłaszano je również dla kolonii letnich podczas prac wykopaliskowych — w sumie 110 lekcji i prelekcji. W dniach

1—7 X zrealizowano w Muzeum „Tydzień Archeologii i Numizmatyki 1973”, poświęcony największym odkryciom archeologicznym i numizmatycznym.

Ponadto dział naukowo-oświatowy zajmował się gromadzeniem przeźroczy przedstawiających liczne zabytki, stanowiska i obiekty archeologiczne oraz prace terenowe. Łączna liczba przeźroczy w dziale oświatowym wynosi 3500 sztuk; w roku sprawozdawczym dział przejął 650 nowych przeźroczy. Muzeum w roku sprawozdawczym zwiedziły 30 232 osoby.

3. Ochrona zabytków archeologicznych w terenie

Praca w zakresie ochrony zabytków w terenie obejmowała następujące formy działalności: 1. prace archiwalno-inwentaryzacyjne, 2. orzecznictwo konserwatorskie, 3. ratownictwo terenowe, 4. konserwację zabytków, 4. propagandę w zakresie ochrony zabytków archeologicznych, 5. współpracę w zakresie ochrony zabytków. Prace archiwalno-konserwatorskie były prowadzone na ogół na bieżąco, z wyjątkiem opracowania kart stanowisk archeologicznych, które sporządzono w 80% (183 karty). W zakresie orzecznictwa wytypowano 80 stanowisk do wpisania do rejestru zabytków i przygotowano 46 podkładek z danymi archiwalnymi częściowo ewidencyjnymi dla wytypowanych stanowisk. Przekazanie 50 decyzji zaplanowanych na rok 1973 do orzeczeń konserwatorskich zaplanowano na I półrocze 1974 r. Zwłokę spowodowały długotrwałe badania terenowe pracownika prowadzącego z ramienia Muzeum, dział ochrony zabytków (m. in. nie przewidziane planem badania ratownicze we Władysławowie-Chłapowie) oraz brak samochodu, skradzionego jesienią 1973 r. Natomiast w pełni zostały zrealizowane pozostałe prace w zakresie ochrony zabytków. Przeprowadzono bowiem badania weryfikacyjno-powierzchniowe na 79 stanowiskach różnych kultur, przeprowadzono szereg doraźnych prac ratowniczych na obiektach zaplanowanych oraz na stanowiskach ujawnionych przypadkowo w ciągu roku. Do ważniejszych stanowisk objętych badaniami ratowniczymi należą: cmentarzysko kultury łużyckiej wczesnej epoki żelaza we Władysławowie-Chłapowie, woj. gdańskie, cmentarzysko kultury łużyckiej młodszej i najmłodszej epoki brązu w Niesiołowicach, cmentarzysko kultury łużyckiej i wschodniopomorskiej w Sychowie, cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich w Lubieszewie, gm. Nowy Dwór Gdański, osada wczesnośredniowieczna w Straszynie, gm. Pruszcz Gd., cmentarzysko staropruskie z V—VII w. w Nowince, gm. Tolkmicko. Przeprowadzono też szereg doraźnych, jednodniowych badań ratowniczych na całym obszarze województwa gdańskiego. W pracach tych poza inspektorem ds. zabytków archeologicznych brali udział również inni pracownicy Muzeum (mgr E. Choińska, mgr A. Szymańska, mgr A. Wapińska, mgr B. Wiącek, mgr M. Pietrzak i dr L.J. Łuka). Ponadto z ramienia Muzeum i pod jego kontrolą prowadzono prace ratownicze na cmentarzysku z okresu wpływów rzymskich w Czarnówku, gm. Nowa Wieś Lęborska.

W związku z budową elektrowni szczytowo-pompowej nad Jeziorem Żarnowieckim Muzeum Archeologiczne w Gdańsku udzielało wszechstronnej pomocy, głównie w zakresie konsultacji naukowej (dr Leon Jan Łuka) i koniecznych prac organizacyjno-ratowniczych (mgr Janusz Podgórski i mgr Mirosław Pietrzak), Oddziałowi Warszawskiemu PP Pracowni Konserwacji Zabytków, kontrolującemu roboty ziemne na terenie budowy elektrowni.

W trakcie prac przebadano metodą archeologiczną stok wzgórza we wsi Nadole i teren zwirowni w Opalinie oraz przeprowadzono badania penetracyjne na terenie Kolkowa, gm. Gniewino.

Zgodnie z planem przebiegała praca związana z krzewieniem haseł o ochronie zabytków archeologicznych oraz współpraca z innymi instytucjami w zakresie ochrony zabytków archeologicznych. Narastanie prac dotyczących ochrony zabytków archeologicznych na obszarze Trójmiasta i województwa gdańskiego spowodowało, że dyrekcja Muzeum Archeologicznego w Gdańsku zwróciła się do Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku o przyznanie w 1974 r. dodatkowego etatu dla działu ochrony zabytków archeologicznych.

4. Gromadzenie zbiorów i dokumentacji

W r. 1973 prowadzono na bieżąco księgi polowe wpływów na stanowiskach badanych w sposób systematyczny i ratowniczo-rozwinęty oraz prowadzono zapisy w głównej księdze inwentarzowej, wpisując do niej 156 pozycji.

W dziale katalogów opracowano 480 nowych kart katalogowych. Z uwagi na narastające w latach ubiegłych zaległości w opracowaniu kart katalogowych, spowodowane napływem większych zespołów zabytków pochodzących z badań systematycznych i większych prac ratowniczo-rozwinętych, dyrekcja Muzeum zobowiązała kierowników ekspedycji do opracowania kart katalogowych zabytków pochodzących z badań i przekazania ich do końca I kwartału następnego roku.

Zgodnie z planem prowadzono prace w archiwum Muzeum, pracowni fotograficznej, graficznej i konserwacji ceramiki. Ta ostatnia, poza pracami bieżącymi, rozpoczęła w IV kwartale 1973 r. konserwację zabytków skórzanых pochodzących z wykopalisk gdańskich — zakończenie nastąpi w ciągu I kwartału 1974 r.

W 1973 r. zakończone zostały prace nad spisem muzealiów stanowiących własność Muzeum. Spisano 18 383 zabytki.

Biblioteka

A. Polityka zakupu księgozbioru

Biblioteka Muzeum Archeologicznego w Gdańsku gromadzi księgozbiór, który stanowi warsztat pracy naukowej i źródło informacji dla archeologów i specjalistów nauk pokrewnych. W związku z tym biblioteka muzealna gromadzi wydawnictwa zwarte i ciągłe z zakresu archeologii, historii oraz nauk pomocniczych, takich jak: antropologia, etnologia, etnografia, numizmatyka, ogólne opracowania związane z rozwojem kultury ludzkiej, środowiskiem otaczającym człowieka oraz encyklopedie, słowniki i atlasy, niezbędne przy nowoczesnych metodach pracy naukowej. Są to wydawnictwa zarówno polskie, jak i zagraniczne. Oprócz zakupu książek prowadzi się prenumeratę i wymianę. Szczególną uwagę zwraca się na zakup książek o tematyce związanej z Gdańskiem i Pomorzem.

B. Realizacja kwot budżetowych

W 1973 r. przeznaczono na zakup książek 35 000 zł. Z tego na zakup wydawnictw zwartych wydano 16 723 zł, a na zakup i prenumeratę wydawnictw ciągłych — 4791,40 zł. Opłacono z tego także bieżącą prenumeratę wydawnictw zwartych oraz dokonano przedpłaty prenumeraty tych wydawnictw na 1974 r. Na skutek niezrealizowania w terminie przez księgarnie złożonych w ciągu 1973 r. zamówień na przeważnie drogie wydawnictwa zagraniczne, które miały wpłynąć do końca 1973 r., nie wykorzystano zarezerwowanej na ten cel kwoty 8586 zł. Należałoby tu podkreślić trudności, jakie biblioteka Muzeum Archeologicznego w Gdańsku ma z nabyciem książek wydanych za granicą. Już nabycie książek wydawanych w krajach demokracji ludowej napotyka duże trudności z powodu braku informacji o bieżącej produkcji wydawniczej w tych krajach, a także z powodu zakupywania przez importerów polskich zbyt małej ilości egzemplarzy poszczególnych tytułów. Na ogół poza wydawnictwami o charakterze albumowym żaden z tych egzemplarzy nie trafia na Wybrzeże, tak że trzeba je zdobywać w Warszawie w Ośrodku Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN. Jeśli chodzi o pozycje wydawane w krajach kapitalistycznych, to sprawa jest prawie beznadziejna dla instytucji, która nie posiada własnego konta dewizowego. Zamawia się te pozycje w Księgarniach Wydawnictw Importowanych Domu Książki i czeka się kilka lat, przeważnie bezskutecznie. Wydaje się konieczne posiadanie przez Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego puli dewiz przeznaczonej na zakup książek dla instytucji naukowych podlegających Wydziałowi.

Do wzbogacenia księgozbioru biblioteki Muzeum Archeologicznego w Gdańsku w dużym stopniu przyczynia się wymiana wydawnictw Muzeum, głównie rocznika „Pomorania Antiqua”, z instytucjami, które dysponują interesującymi nas publikacjami. Wymiana ta jest praktycznie jedynym źródłem uzyskiwania wydawnictw ciągłych z zagranicy. W roku 1973 prowadzono wymianę z 60 placówkami krajowymi i 83 zagranicznymi. Uzyskano ogółem 195 tomów wartości 13 390 zł, w tym 115 tomów z zagranicy wartości 9791,50 zł dewizowych.

5. Współpraca z innymi instytucjami w kraju i za granicą

Muzeum Archeologiczne w Gdańsku kontynuowało współpracę z Muzeum Archeologicznym we Wrocławiu, Państwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie, Muzeum Archeologiczno-Historycznym w Koszalinie, Muzeum Regionalnym w Lęborku i Elblągu — w zakresie organizacji ekspozycji. Uzgodniono też przekazanie własnej ekspozycji o wczesnej epoce żelaza Muzeum Archeologicznemu i Etnograficznemu w Łodzi oraz przyjęcie wystawy z Muzeum Narodowego w Szczecinie w 1974 r., a w 1975 r. z Muzeum Narodowego w Krakowie.

Wspólnie z Muzeum Narodowym w Gdańsku i Centralnym Muzeum Morskim w Gdańsku Muzeum Archeologiczne zorganizowało w Muzeum Miejskim w Kolonii wystawę o dziejach Gdańska, prezentując na niej słowiański Gdańsk X—XIII w. Wystawę tę zwiedziło około 700 tys. osób.

Kontynuowano współpracę z Instytutem Historii Uniwersytetu Gdań-

skiego (wykonanie dokumentacji fotograficznej monet rzymskich oraz konserwacji łodzi-dłubanki, stanowiącej własność Instytutu). Zaplanowano też wspólne badania w 1974 r. na cmentarzysku kultury łużyckiej w Niesiołowicach (w badaniach tych wzięli udział studenci historii UW).

Ścisłą współpracę utrzymywano z Instytutem Historii Kultury Materialnej PAN w Warszawie w zakresie rozwiązywania tematów dotyczących problemu resortowego nr 37 PAN. Zgodnie z założeniami programowymi przeprowadzone zostały badania przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku na terenie osady kultury wschodniopomorskiej w Juszkowie, gm. Pruszcz Gd. Muzeum Archeologiczne w Gdańsku wystąpiło do Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN w Warszawie o włączenie do badań nad problemem resortowym nr 37 PAN prac wykopaliskowych prowadzonych od 1971 r. na cmentarzysku kultury łużyckiej z IV—V okresu epoki brązu w Siemirowicach, gm. Cewice, oraz o kontynuację badań w Juszkowie, gm. Pruszcz Gd., w 1974 r.

Ze Stacją Archeomagnetyczną w Gdańsku Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN oraz Instytutem Urbanistyki i Architektury Politechniki Gdańskiej prowadzono — zgodnie z planem — wspólne badania na grodzisku wczesnośredniowiecznym w Chmielnie, gm. loco.

Rozwijano współpracę z Wyższą Szkołą Rolniczą w Poznaniu w zakresie badań archeozoologicznych, a z Akademią Medyczną w Białymstoku w zakresie badań antropologicznych. Kontynuowano współpracę z Centralnym Laboratorium Instytutu Historii Kultury Materialnej, Pracownią Paleobotaniczną IHKM PAN w Poznaniu.

Z Muzeum Zamkowym w Malborku współpracowano w zakresie ochrony zabytków archeologicznych stanowisk położonych na wschodnim brzegu dolnej Wisły i na skraju Wysoczyzny Elbląskiej.

Dalszą współpracę utrzymywano z Muzeum Regionalnym w Łęborku i Elblągu, przygotowując dla tych muzeów wystawy stałe o pradziejach ziemi elbląskiej i łębskiej. Wystawa archeologiczna Muzeum w Łęborku została otwarta w 1973 r., a w Muzeum w Elblągu — z początkiem 1974 r. Każdą z tych wystaw Muzeum Archeologiczne w Gdańsku zasiłowało własnymi zabytkami.

W zakresie upowszechniania wiedzy o regionie oraz pradziejach ziem polskich — wzorem lat ubiegłych — Muzeum Archeologiczne wspólnie z Oddziałem Gdańskim Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego oraz Komisją Archeologiczną Wydziału I Gdańskiego Towarzystwa Naukowego zorganizowało w 1973 r. „Tydzień Archeologii i Numizmatyki”, ciesząc się znacznym zainteresowaniem społeczeństwa.

W świetle powyższego wynika, że współpracę z innymi instytucjami krajowymi Muzeum Archeologiczne w Gdańsku rozwijało zgodnie z programem.

6. Prace remontowe i rozbudowa pomieszczeń Muzeum

A. Zatrudnienie i fundusz płac

W r. 1973 zatrudnionych było zgodnie z planem 28 pracowników pełnoetatowych, w tym 23 pracowników działalności podstawowej, 4 pracowników administracyjnych oraz 1 pracownik obsługi. Limit osobowego funduszu płac w wysokości 841 000 zł został wykorzystany w 100%.

B. Inwestycje, remonty kapitalne i bieżące

1. Zgodnie z planem inwestycyjno-remontowym Muzeum na rok 1973 zatwierdzone zostały założenia techniczno-ekonomiczne dotyczące rozbudowy Muzeum oraz rozpoczęto odbudowę trzech zabytkowych kamieniczek przy ulicy Dzianej 9—11. W wyniku odbudowy kamieniczek Muzeum uzyskało: 3 sale ekspozycyjne o łącznej powierzchni 740 m², miejsce na bibliotekę wraz z czytelnią oraz archiwum.

2. W związku z zatwierdzeniem przez Wydział Gospodarki Przestrzennej i Ochrony Środowiska Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Gdańsku projektu technicznego dotyczącego budowy boksu garażowego dla samochodu marki „Nysa” oraz uzyskaniem limitu w wysokości 70 000 zł Muzeum zamierzało przystąpić do budowy garażu przy ulicy Kurkowej 9A w Gdańsku. W tym celu ulokowano zlecenie w Dzielnicowym Zarządzie Budynków Mieszkalnych Gdańsk-Śródmieście z terminem realizacji do końca 1973 r. Mimo licznych interwencji Muzeum, wykonawca nie przystąpił do budowy w wyznaczonym terminie, co spowodowało niewykorzystanie w 1973 r. przyznanego limitu inwestycyjnego.

3. Zaplanowany na rok 1973 limit na zakupy inwestycyjne w wysokości 318 000 zł został wykorzystany w 65%, tj. w wysokości 206 000 zł, w tym:
— na zakup samochodu marki „Nysa” — 144 000 zł,
— na zakup samochodu osobowego typu „Gaz” 69 — 62 000 zł.
Przyczyną niewykorzystania przyznanego limitu było niezrealizowanie przez Foto-Kino-Film w Warszawie sygnalizowanej dostawy aparatu Rolleiflex-SL 66 za kwotę ca 130 000 zł.

4. W zakresie remontów bieżących przeprowadzono systemem gospodarczym częściowy remont pomieszczeń na V piętrze gmachu.